„Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide meetmete nimekirja kinnitamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) programmperioodi 2021–2027 struktuurivahendite kasutamise korraldamiseks on Vabariigi Valitsus 15. detsembril 2022. a vastavalt perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadusele välja andnud korralduse „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide meetmete nimekirja kinnitamine” (edaspidi *meetmete nimekiri*). Meetmete nimekiri on koostatud lähtuvalt „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) eesmärkidest, rahastamiskavast ja toetatavatest sekkumistest. Meetmete nimekiri sisaldab rakenduskava elluviimiseks vajalikke meetmeid, sekkumisi, tulemuste hindamiseks vajalikke mõõdikuid koos sihttasemetega, rahastamiskava ja meetme elluviimise eest vastutavaid asutusi.

Eelnõuga kehtestatakse uus meetmete nimekiri 26. märtsil 2026. a Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 62 kinnitatud nimekirja asemel.

Seletuskirjas antakse ülevaade muudatustest ja nende põhjustest. Muudatused on leitavad seletuskirja lisast 1, milleks on „VV_korraldus_2021-2027_meetmete_nimekiri_SK lisa 1“. Meetmete nimekirja ajakohastamisel lähtutakse rakenduskava kuuenda muudatuse ettepanekutest ja Vabariigi Valitsuse 26.08.26 ja 08.09.26 kabineti otsustest ning rakendamise käigus ilmnenud vajadustest. Rakenduskava kuues muudatus ei ole veel kinnitatud ning selle ettepanekute üle toimuvad Euroopa Komisjoniga konsultatsioonid. Muudatuse lõplik sisu kinnitatakse pärast menetluse lõpetamist. Meetmete nimekirja muutmine enne rakenduskava kuuenda muudatuse kinnitamist on vajalik rakendamise kiirendamiseks ning perioodi vahendite õigeaegse kasutamise tagamiseks. Kui kuuenda muudatuse ettepanekud Euroopa Komisjoni menetluse käigus muutuvad ja see mõjutab käesoleva korraldusega kinnitatud meetmete nimekirja, viiakse meetmete nimekiri kinnitatud rakenduskavaga kooskõlla. Meetmete nimekirja kinnitamine ei vabasta rakendamisel kohustusest tagada tegevuste ja toetuse andmise tingimuste kooskõla kehtiva rakenduskava ning Euroopa Liidu ja riigisiseste õigusaktidega.

Samuti lisatakse meetmete nimekirja uued ülebroneeringud, mis võimaldavad võtta toetuse andmise kohustusi rakenduskava eelarves ette nähtud ELi toetuse mahust suuremas ulatuses. Ülebroneeringute eesmärk on maandada vahendite kasutamata jäämise riski ja toetada rakenduskava eesmärkide saavutamist. Ülebroneeringud on kavandatud katta rakendamise käigus tekkivatest jääkidest.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna välisvahendite talituse nõunik Kaisa Tähe (kaisa.tahe@fin.ee) ning eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (virge.aasa@fin.ee).

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõuga kehtestatakse uus (muudatustega) meetmete nimekiri ning tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 26. märtsil 2026. a korraldus nr 62 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide meetmete nimekirja kinnitamine“.

3. Eelnõu sisu

3.1 Eelnõu punktiga 1 kinnitab Vabariigi Valitsus meetmete nimekirja.

Korralduse lisas tehakse võrreldes kinnitatud meetmete nimekirjaga teksti- ja eelarvemuudatusi kolmel peamisel põhjusel:

3.1.1 Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 kuuenda muudatuse ettepanekute kajastamine meetmete nimekirjas: meetmete nimekirja muudetakse enne rakenduskava kuuenda muudatuse kinnitamist, et võimaldada tegevuste ettevalmistamist ja kiirendada vahendite kasutamist. Aluseks on rakenduskava kuuenda muudatuse ettepanekud, mille üle toimuvad Euroopa Komisjoniga konsultatsioonid.

3.1.2 Rakenduskava uute ülebroneeringutega seotud muudatus: Euroopa Komisjoni soovitusel kasutavad liikmesriigid ühtekuuluvuspoliitika fondide rakendamisel riskide maandamiseks ülebroneeringut st kohustusi võetakse rohkem kui on rakenduskava eelarves vahendeid. 2014–2020 perioodil ulatus Eesti rakenduskava ülebroneering ligi 1%-ni rakenduskava eelarvest, mis oli liikmesriikide üks väiksemaid. Ülebroneeringu otsused on tehtud Vabariigi Valitsuse poolt erakorraliselt ja ühekordsete otsustena meetmete nimekirja muutmise protsessis. Varem on kinnitatud 15 000 000 euro suurune ülebroneering ÕÜFist rahastatavas meetmes 21.6.1.1 „Ida-Viru ettevõtluse investeeringute toetus“ (punktis 3.2.20 on välja toodud muudatusettepanek, mis sisaldab ülebroneeringu jaotuse muutmist vastavalt vahendite tegelikule kasutusele st meetmest 21.6.1.1 suunatakse varasemalt antud ülebroneering summas 15 000 000 meetmesse 21.6.1.5 „VKEde investeeringutoetus“) ning 15 610 000 euro suurune ülebroneering ERFist rahastatava meetme 21.2.1.1 korterelamute rekonstrueerimise meetmes (käesoleva meetmete nimekirja muudatus sisaldab selle ülebroneeringu vähendamise ettepanekut, mis on välja toodud punktis 3.2.7, uus meetme 21.2.1.1 ülebroneeringu summa on 13 980 000 eurot). Käesoleva muudatusega lisatavate ülebroneeringute ettepanekud kogusummas 23 350 141 eurot on esitatud alljärgnevas tabelis. Koos varem kinnitatud ülebroneeringutega on EL toetuse osa ülebroneeringute kogumaht 52 330 141 eurot, mis on 1,60% kinnitatud rakenduskava EL toetuse kogumahust.

Meetme nr	**RA**	**Fond**	**Toetatav tegevus**	**EL toetuse ülebroneering (eurot)**
21.6.1.5	MKM	ÕÜF	Ida-Virumaa VKEde investeeringute, toote- ja protsessiarenduse toetamine	8 245 141
21.6.1.10	REM	ÕÜF	Regionaalareng – KOV investeeringud	2 730 000
21.1.3.2	KUM	ERF	Kultuuri- ja loomesektori arengut toetavate tugiteenuste pakkumine	835 000
21.4.7.5	KUM	ESF+	Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine	910 000
21.1.3.3	REM	ERF	Kagu-Eesti ettevõtluse arengu toetusmeede	600 000
21.2.4.1	KLIM	ÜF	Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri ja ringlussevõtu investeeringute toetamine (8 400 000 + 1 630 000 eurot)	10 030 000
Kokku				**23 350 141**

Tabel 1. Käesoleva meetmete nimekirja muudatuse ülebroneeringu ettepanekud

3.1.3 Muud rakendamise käigus tekkinud muutmisettepanekud.

3.2 Detailne loetelu sisse viidud muudatustest on toodud allpool. Otstarbekas on vaadata seletuskirjas välja toodud muudatusi koos seletuskirja lisaga 1, milleks on heakskiitmiseks esitatud eelnõu lisa koos välja toodud muudatustega:

3.2.1 Poliitikaeesmärk “Nutikam Eesti”, meetme 21.1.2.2 „Digiriik“, mille rakendusasutus on MKM, väljundnäitaja PSO04 „Uued või uuendatud digiteenused, -tooted ja -protsessid“ sihttaseme suurendamine 300-lt 405-le. Praktikas on selgunud, et ca 30% erasektori digiarenduste projektidest panustab 2-4 uue digiteenuse, -toote ja -protsessi arendamisse (iga teenust või uut funktsionaalsust loetakse eraldi). Ka uuele teenusele võib tekkida uus funktsionaalsus.

3.2.2 Poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ meetme 21.1.3.1 „Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine“, mille rakendusasutus on MKM, väljundnäitaja RCO04 „Mitterahalist toetust saavad ettevõtjad“ eemaldamine sihttaseme vähendamine 6270-lt 6020-le. Praktikas on selgunud, et ettevõtete digitaliseerimisega seotud tegevuste (sh RTE) toetamisel antakse vaid rahalist toetust.

3.2.3 Poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ meetme 21.1.3.2 „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“, mille rakendusasutus on KUM, eelarvet suurendatakse ülebroneeringu arvelt 835 000 euro võrra. Lisaraha võimaldab rahastada 2026. aasta tugiteenuste taotlusvoorus joone alla jäänud kuut kõrge hinnangu saanud projekti (hindega 3,50–3,71), mida KUM ja EIS peavad jätkuvalt sisuliselt tugevaks ja rahastamisväärseks. Vooru otsused on tehtud, projektid on hinnatud ja neid saab lisaraha eraldamisel kiiresti käivitada. Taotletav 835 000 eurot vastab lisanduva kuue projekti toetussummale. Projektid katavad piirkondlikud ja valdkondlikud arenguvajadused ning loovad vahetu kasvu- ja eksporditoe filmi, audiovisuaali, disaini, loovtehnoloogia, XR-i, mängutehnoloogia ja teiste loomevaldkondade ettevõtetele. Tulenevalt näitajate senisest ületäitmisest ja lisanduvast ülebroneeringust muudetakse näitajate sihttasemeid. Väljundnäitaja RCO01 „Toetatavad ettevõtjad“ sihttase suureneb 960-lt 1370-le. Väljundnäitaja RCO05 „Toetatavad uued ettevõtjad“ sihttase suureneb 60-lt 210-le. Väljundnäitaja RCO04 „Mitterahalist toetust saavad ettevõtjad“ sihttase suureneb 960-lt 1370-le. Tulemusnäitaja RCR25 „VKEd, kellel on suurem lisandväärtus töötaja kohta“ sihttase suureneb 287-lt 468-le.

3.2.4 Poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ meetme 21.1.3.3 „Regionaalareng“, mille rakendusasutus on REM, eelarvet suurendatakse ülebroneeringu arvelt 600 000 euro võrra. Lisavahendid suunatakse Kagu-Eesti ettevõtluse arengutoetuse Võru maakonna taotlusvooru, et toetada vähemalt kümmet täiendavat projekti ning tugevdada Kagu-Eesti ettevõtjate kasvu- ja ekspordivõimekust. Ülebroneeringu mõju näitaja sihttasemetele on marginaalne, mistõttu sihttasemeid ei muudeta.

3.2.5 Poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ raames suunatakse HTMi meetmest 21.1.4.2 meetmesse 21.1.1.2 ümber 641 170 eurot ELi toetust. Ümberpaigutamise tulemusena viiakse ASTRA+ TATi tegevuse 2 (koolitused) eelarves erieesmärgi (iv) all olevad kohustustega katmata vahendid erieesmärgi (i) alla, suurendades meetme 21.1.1.2 ja ASTRA+ tegevuse 4 „Teadusasutuste teadmussiirde võimekus“ eelarvet. Ümberpaigutamise eesmärk on kasutada tegevuse 2 kohustustega katmata vahendeid ASTRA+ tegevuse 4 kavandatud taotlusvoorudes teadusasutuste teadmussiirde võimekuse tugevdamiseks.

3.2.6 Poliitikaeesmärk „Nutikam Eesti“ meetme 21.1.6.3 mille rakendusasutus on KAM, väljundnäitajate RCO01 „Toetatavad ettevõtjad“, RCO04 „Mitterahalist toetust saavad ettevõtjad“ ja RCO128 „Toetatavad ettevõtjad, kes on peamiselt seotud kahesuguse kasutuse ja kaitsevõime edendamisega“ sihttaseme vähendamine 5-lt 4-le; tulemusnäitaja RCR01 „Toetatavates ettevõtetes loodud töökohad“ sihttaseme vähendamine 200-lt 135-le. 2025 aasta oktoobris valiti välja 4 ettevõtet, kes alustavad tootmist kaitsetööstuspargis. Rakenduskava muudatusettepanekuga viiakse sihttasemed kooskõlla tegeliku ettevõtjate arvuga ja FNLC skeemi tulemustega, mis esitati rakenduskava muudatusega nr 5.

3.2.7 Poliitikaeesmärk “Rohelisem Eesti” meetmete 21.2.1.1, 21.2.1.4, 21.2.1.6 ja 21.6.1.16, mille rakendusasutus on KLIM, rakendusüksuste muutmine. Eesti valitsus on ametlikult otsustanud toetada rakendusüksuse Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA (EIS) otsust muuta oma strateegiat ja jätta eluasemepoliitikaga seotud meetmed oma portfellist välja ning anda need üle rakendusüksusele KIK. Selle tulemusena saab sekkumiste 21.2.1.11 „Korterelamute renoveerimine" ja 21.6.1.16 „Korterelamute energiatõhususe parandamine" rakendusüksuseks KIK ning sekkumisel 2.1.2.1.6 „Elamuinvesteeringute fond" on valitsuse otsuse kohaselt kaks rakendusüksust: KIK ja Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA, kuna käendused jäävad Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA-le ning laenude osa antakse üle KIK-ile. Kõik valituse otsuse jõustamiseks vajalikud protseduurid peaksid olema lõpule viidud 2026. aasta lõpuks. Meetmesse 21.2.1.1 on varasemalt antud ülebroneering summas 15 610 000 eurot, mida vähendatakse 13 980 000 euroni.

3.2.8 Poliitikaeesmärk “Rohelisem Eesti” meetme 21.2.1.1, mille rakendusasutus on KLIM, ülebroneeringu ja EL toetuse eelarve summade muutmine. Meetmesse on varasemalt antud ülebroneering summas 15 610 000, mis väheneb 1 630 000 euro võrra. Uus ülebroneeringu summa on 13 980 000. EL toetuse eelarve suureneb 1 630 000 euro võrra.

3.2.9 Poliitikaeesmärk „Rohelisem Eesti“ meetme 21.2.3.1, mille rakendusasutus on KLIM, eelarve suurendamine meetme 21.2.3.2 arvelt 34 626 236-lt 35 284 567-le. Vahendid suunatakse sekkumisse „Meteoroloogilise, hüdroloogilise ja keskkonnaseire ning nende tugisüsteemide arendamine“. Muudatuse põhjuseks on kohalike omavalitsuste oodatust väiksem huvi toetuse kasutamise vastu olukorras, kus looduse taastamise määruse rakendamise detailid on veel täpsustamisel ning kliimakindla majanduse seadus ei ole veel vastu võetud. Vahendite ümberpaigutamine võimaldab tagada toetuse tõhusama kasutamise ning tugevdada kliimamuutustega kohanemiseks vajalikke seire- ja andmesüsteeme. Muudatuse tulemusel suurendatakse väljundnäitaja RCO24 „Investeeringud uutesse või uuendatud looduskatastroofiohu seire, katastroofideks valmisoleku, nende eest hoiatamise ja neile reageerimise süsteemidesse“ sihttaset 6 141 176 eurolt 7 181 843 eurole. Kuna tegemist on rahalise näitajaga ja sekkumise eelarve muutub, viiakse sihttase muutunud eelarvega vastavusse.

3.2.10 Poliitikaeesmärgi „Rohelisem Eesti“ meetme 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“, mille rakendusasutus on KLIM, eelarvet suurendatakse ülebroneeringu arvelt kokku 10 030 000 miljoni euro võrra. Täiendavat toetust kasutatakse jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri ja jäätmete ringlussevõtu investeeringute toetamiseks avatud taotlusvoorudes. Olemasolevad eelarved on valdavalt kohustustega kaetud ning nõudlus ületab kasutada olevaid vahendeid. Lisarahastus toetab jäätmereformi elluviimist, parandab jäätmete liigiti kogumise võimalusi ja suurendab ringlussevõtu võimekust.

3.2.11 Poliitikaeesmärk „Rohelisem Eesti“ meetme 21.2.4.1, mille rakendusasutus on KLIM, näitajate sihttasemete muutmine. Väljundnäitaja PSO15 „Ringmajanduses toetatavad ettevõtjad“ sihttaseme vähendamine 150-lt 120-le. Väljundnäitajat täpsustakse, kuna toetuse kasutamise võimalused on muutunud võrreldes algsete eeldustega. Tulemusnäitaja RCR48 „Toorainena kasutatud jäätmed“ kustutamine, kuna sekkumise eelarvet vähendati olulises mahus ning näitajasse panustavaid projekte ei rahastatud. Näitaja PSR13 „Esmase toorme sääst projektidega“ sihttaseme suurendamine 80 000-lt 286 030-le. Sihttaseme suurendamine võrreldes varasema kavandatud tasemega tuleneb täpsustunud investeeringuplaanidest, suuremast oodatavast mõjust ressursikasutuse vähendamisele ning rakendamise ettevalmistamise käigus täienenud andmetest toetatavate projektide kohta. Näitaja RCR103 „Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine“ sihttaseme vähendamine 45 000-lt 22 000-le. Tulemusnäitajaid täpsustakse, kuna toetuse kasutamise võimalused on muutunud.

3.2.12 Poliitikaeesmärk “Rohelisem Eesti” meetme 21.2.5.1, mille rakendusasutus on KLIM, näitajate sihttasemete muutmine. Väljundnäitajat RCO55 “Uue trammi- ja metrooliinide pikkus” sihtaset vähendatakse 3 km-lt 1,4 km-le. Muudatus on vajalik, sest Tallinna linnavalitsus on otsustanud ühe trammiliiniprojekti (Liivalaia) elluviimisest loobuda. Ülejäänud 1,4 km saavutatakse Pelguranna trammiliini projekti jätkamisega. Tulemusnäitaja RCR63 “Uute või ajakohastatud trammi- ja metrooliiinide kasutajate arv aastas” sihttaset suurendatakse 720 000-lt 1 500 000-le. Tulemusnäitaja sihttaset korrigeeritakse Pelguranna trammitee liikuvusanalüüside tulemustest lähtuvalt.

3.2.13 Poliitikaeesmärk “Ühendatum Eesti” meetme 21.3.1.1, mille rakendusasutus on KLIM, tulemusnäitaja PSR15 “Hukkunute arv uutel ja rekonstrueeritud maanteelõikudel” lähtetaset suurendatakse 0,49-lt 0,83-le. Muudatus on vajalik, sest varem ei arvestatud näitaja väärtuste arvutamisel kõiki toetatud TEN-T teelõike. Varasem arvestus sisaldas vaid Pärnu–Uulu teelõigu väärtuseid, kuid jättis arvestamata Sauga–Pärnu ja Pikknurme–Neanurme teelõikude väärtused.

3.2.14 Poliitikaeesmärk “Ühendatum Eesti” meetme 21.3.3.1, mille rakendusasutus on KLIM, tulemusnäitaja PSR15 “Hukkunute arv uutel ja rekonstrueeritud maanteelõikudel” lähtetaset suurendatakse 0,4-lt 1,64-le ja sihttaset suurendatakse 0,15-lt 0,65-le. Muudatus on vajalik, sest varem ei arvestatud näitaja baas-ja sihttaseme kokku liitmisel kõiki

planeeritud TEN-T teelõike. Varasem arvestus sisaldas vaid Libatse-Nurme teelõigu väärtuseid, kuid jättis arvestamata Konuvere-Päärdu ja Käsukonna-Imavere teelõikude väärtused. Lisaks vähendatakse meetme 21.3.1.1 „TEN-T maanteede ehitus ja rekonstrueerimine“ EL toetuse eelarvet 61 652 560-lt 60 354 106-le. Eelarvet vähendatakse, et suunata lõppenud investeeringute kasutamata eelarve erieesmärki: "(iii) kerkse kaitsetaristu arendamine, seades esikohale kahesuguse kasutuse, sealhulgas sõjaväelise liikuvuse edendamiseks liidus, ning tsiviilvalmisoleku suurendamine".

3.2.15 Poliitikaeesmärgi „Sotsiaalsem Eesti“ meetme 21.4.4.2, mille rakendusasutus on HTM, eelarve vähendamine. Vastavalt Valitsuskabineti 26.08 ja 08.09.26 otsustele vähendatakse maksete eesmärkide alatäitmisest tulenevalt meetme 21.4.4.2 "Hariduse, ühiskonna ja tööturu seosed” (PRÕM+ TAT) EL osa eelarvet 1 mln euro võrra. Kärbe ei mõjuta piisavalt palju näitajate täitmist, et nende sihttasemeid tuleks rakenduskavas vähendada. HTM plaanib teha kärpeid rohkem neis tegevustes, mis otseselt näitajate saavutamist ei mõjuta.

3.2.16 Poliitikaeesmärgi „Sotsiaalsem Eesti“ meetme 21.4.5.1, mille rakendusasutus on HTM, väljundnäitaja PSO29 „Noorsootöö teenustes osalenud NEET-noorte arv“ sihttaseme vähendamine 10 000 noorelt 6500 noorele. Ettepanek tugineb sekkumise senisele rakendamiskogemusele, teenuseosutajate tagasisidele ning õppimiskohustuse reformi rakendumisest tulenevalt muutunud tegevuskeskkonnale. HTMi hinnangul ei ole kehtiv sihttase enam täielikult kooskõlas muutunud noorsootöö teenuste tööloogika ega vajadusega jõuda kõige suurema toevajadusega NEET-olukorras noorteni. Samuti ei arvesta see vajadust panustada NEET-olukorra riskis noorte toetamisse ja NEET-olukorra ennetamisse. Potentsiaalsed teenuseosutajad on toonud välja kõrge näitaja sihttaseme ühe peamise hankes osalemist piirava tegurina ning osa piirkondi on seetõttu jäänud teenusega katmata ka pärast korduvate hangete läbiviimist. Samal ajal eeldab suurema toevajadusega NEET-olukorras noorte ülesleidmine ja toetamine rohkem aega, individuaalset lähenemist ning järjepidevat tööd, mida liig ambitsioonikate näitajate surve ei soosi. Õppimiskohustusliku ea tõusu tõttu on eesmärk jõuda noorteni juba enne NEET-olukorra kujunemist, mistõttu on kasvanud alles NEET-olukorra riskis olevate noortega tehtava töö osakaal. Need teenused aga antud näitajas ei sisaldu. Sihttaseme korrigeerimine võimaldab paremini tasakaalustada NEET-olukorras noorte toetamist ja ennetustööd, parandada teenuse kvaliteeti ja piirkondlikku kaetust ning viia näitaja paremini kooskõlla sihtrühmade vajadustega. Olemasolev eelarve säilib muutmata kujul, kuna tegevuste maht, individuaalse toe vajadus ning töö NEET-olukorras ja NEET-riskis noortega ei vähene.

3.2.17 Poliitikaeesmärgi „Sotsiaalsem Eesti“ meetme 21.4.6.1, mille rakendusasutus on HTM, eelarve vähendamine. Vastavalt Valitsuskabineti 26.08 ja 08.09.26 otsustele vähendatakse maksete eesmärkide alatäitmisest tulenevalt meetme 21.4.6.1 "Õpivõimalused ja hariduse korraldus" (VÕTI TAT) EL osa eelarvet 4 mln euro võrra.

3.2.18 Poliitikaeesmärgile „Sotsiaalsem Eesti“ uue meetme 21.4.6.3 lisamine vastavalt valitsuse 8.septembri 2026 otsusele. Erieesmärgi ESO4.7 (g) alla lisatakse Riigikantselei meede 21.4.6.3 „Tulevikuoskused tehisintellekti ja mehitamata süsteemide valdkonnas“. RK meede osutus valituks, kuna tegevused on juba küpsed ja valmis rakendamiseks, mis aitab ESF+ edenemise kiirendamisele kaasa. AI ja drooniõpe sekkumine hõlmab täiskasvanute praktilist AI-õpet ning üld- ja kutsehariduse õppijate mehitamata süsteemide valikainet. Sekkumisega arendatakse digi- ja tehnoloogilisi oskusi. Praktiline tehisintellektialane koolitus ja veebiõpe täiskasvanutele toetavad kohanemist tööturu muutustega, tootlikkust ning tehisintellekti teadlikku ja vastutustundlikku kasutamist. Mehitamata süsteemide valikainekursus üld- ja kutsehariduse õpilastele tugevdab spetsialistide arvu ja kompetentsibaasi. Lisatakse uus väljundnäitaja PSO49 „Koolitusel osalejate arv“. Väljundnäitaja mõõtühik on „osaluskord“ ja 2029. aasta sihttase 82 400. Sellest 80 000 osaluskorda on AI-õppes ning 2400 mehitamata süsteemide valikaines. Uuemeetme „Tulevikuoskused tehisintellekti ja mehitamata süsteemide valdkonnas“ eelarve on 9 200 000 eurot, mis kaetakse HTMi ja SOMi eelarve vähendamise arvelt.

3.2.19 Poliitikaeesmärk „Sotsiaalsem Eesti“ meetmete 21.4.7.9, 21.4.9.1, 21.4.9.3 ja 21.4.1.1, mille rakendusasutus on SOM, EL eelarvete vähendamine. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 26.08 ja 08.09 kabineti otsustele vähendatakse maksete eesmärkide alatäitmisest tulenevalt

meetme 21.4.7.9 eelarvet 4,05 mln eurot, meetme 21.4.9.1 eelarvet 1,12 mln eurot, meetme 21.4.9.3 eelarvet 1,7 mln eurot ja meetme 21.4.1.1 eelarvet 1,63 mln eurot. ESF+ vabanev raha suunatakse kompaktsetesse rakendamisvalmis tegevustesse sh meetmesse 21.4.9.1 TERVIKutele (infovahetussüsteemid) summas 1,05 mln eurot. Sellest tulenevalt väheneb meede 21.4.9.1 tegelikkuses 70 000 eurot. Eelarvete vähendamise mõju näitajate sihttasemetele on marginaalne, sihttasemeid ei muudeta. Samuti suurendatakse vabanenud vahendite arvelt meetme 21.4.10.1 „Toidu ja/või esmatarbekaupade pakkumine“ eelarvet 1 620 000 euro võrra. Lisanduv raha võimaldab jätkata toiduabi pakkumisega 2028 aastal.

3.2.20 Poliitikaeesmärgi „Sotsiaalsem Eesti“ meetme 21.4.7.5 „Lõimumist, sh kohanemist toetav Eesti“, mille rakendusasutus on KUM, eelarvet suurendatakse ülebroneeringu arvelt 910 000 euro võrra. Lisavahenditega toetatakse Ida-Virumaal eesti keele ja identiteedi hoidmist ning ühiskonna sidusust edendavaid kultuurisündmusi. Kavandatava taotlusvooru kaudu toetatakse aastatel 2028–2029 kuni viit kultuurisündmust. Tegevus aitab kaasa Eesti julgeolekupoliitika alustes eesmärgina välja toodud sidusa ühiskonna tagamisele. Meetmesse lisatakse uus näitaja VVV52 „Kultuurisündmuste arv“ seoses ülebroneeringu lisandumisega. Näitaja mõõtühik on arv ja 2029 sihttase on 5. Olemasolevate tegevuste laiendamise tõttu, lisatakse meetmesse uus näitaja VVV51 „Terviklikult personaliseeritud sündmusteenuste arv“. Näitaja mõõtühik on arv, 2029 sihttase on 1. Väljundnäitaja VVV16 „Tööjõulähetusprogrammis osalejate arv“ sihttaset vähendatakse 950-lt 650-le seoses tegevuse lõppemisega 2027. a lõpus.

3.2.21 Poliitikaeesmärk „Sotsiaalsem Eesti“ meetmele 21.4.7.9, mille rakendusasutus on SOM, uue näitaja VVV50 „Koolitusprogrammis osalejate arv“ lisamine. Näitaja mõõtühik on arv, sihttase 2024 on 0 ja sihttase 2029 on 36.

3.2.22 Poliitikaeesmärk „Inimestele lähedasem Eesti“ meetme 21.5.1.1, mille rakendusasutus on REM, näitajate sihttasemete muutmine. Väljundnäitaja RCO114 „Avalik ruum, mis on linnapiirkondades loodud või taastatud“, sihttaseme tõstmine 80000-lt 160000-le. Linnapiirkondade tegevuskavade järgi näitaja kavandatud väärtus ületab sihttaset, kuna algsel prognoosimisel eeldati keskmiselt ühe projektiga arendatava linnaruumi pindala väiksemana, samuti eeldati, et tuleb mõnevõrra vähem näitajasse panustavaid projekte. Tulemusnäitaja RCR11 „Uute ja uuendatud avalike digiteenuste, -toodete ja -protsesside kasutajad“ sihttaseme tõstmine 128000-lt 240000-le. Linnapiirkondade tegevuskavade järgi näitajasse panustavad projektid on kavandatust suuremahulisemad ja nendega kaasneb rohkem kasutajaid. Tulemusnäitaja PSR38 „Projektide arv, milles uuendatud korraldusega teenustega seotud pinnakasutus või halduskulud vähenevad vähemalt 20%“ sihttaseme vähendamine kuuelt ühele. Kuna sekkumise "Kättesaadavad kvaliteetsed teenused" raames esitati ja rahastati näitajasse panustavaid projekte kavandatust vähem, samuti vähendati sekkumise eelarvet. Tulemusnäitaja PSR37 „Integreeritud projektidest kasu saanud organisatsioonide arv“ sihttaseme tõstmine 16-lt 35-le. Meetme sekkumistes sh linnapiirkondade tegevuskavadesse esitati rohkem näitajasse panustavaid projekte ning ühest projektist keskmiselt kasu saanud organisatsioonide arv on eeldatust suurem.

3.2.23 Poliitikaeesmärk „Inimestele lähedasem Eesti“ meetme 21.5.2.1, mille rakendusasutuseks on REM, riikliku kaasfinantseeringu ja omafinantseeringu summade muutmine. Suurendatakse riikliku kaasfinantseeringu eelarvet 75 000 euro võrra ning vähendatakse sama summa võrra omafinantseeringu eelarvet. Muudatus on tingitud meetme sees sekkumiste eelarvete ümbertõstetega. Suurendatakse riigihalduse ministri 4. novembri 2022. a käskkirjaga nr 199 „Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tõstmiseks toetuse andmine“ kinnitatud tegevuste eelarvet, selle skeemi puhul riik panustab kaasfinantseeringu. EL toetuse eelarvet on suurendatud sekkumise „Kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused“ arvelt, millega väheneb ka selles sekkumises panustatav omafinantseeringu maht.

3.2.24 Poliitikaeesmärk „Õiglane üleminek“ meetme 21.6.1.1 „Ida-Viru ettevõtluse investeeringute toetus“ ja meetme 21.6.1.5 „VKEde investeeringutoetus“, mille rakendusasutus on MKM, ELi toetuse eelarvete rahalise jaotuse muutmine, et viia need kooskõlla rahastatud projektide sisu ning meetmetevaheliste vahendite ümberpaigutustega.

3.2.25 Poliitikaeesmärk „Õiglane üleminek“ meetmete 21.6.1.8 ja 21.6.1.14, mille rakendusasutus on KLIM, eelarve ümbertõstmine. Meetmes 21.6.1.8 „Ringmajanduse korraldamine“ jääb kasutamata 3 021 941 eurot ja see kasutatakse meetme 21.6.1.14 „Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus“ Erra jõe jääkreostuse likvideerimiseks.

3.2.26 Poliitikaeesmärk “Õiglane üleminek” meetme 21.6.1.10, mille rakendusasutus on REM, eelarvet suurendatakse ülebroneeringu arvelt 2 730 000 euro võrra. Eelarve suurendamine võimaldab täiendavalt toetada Ida-Virumaal avaliku taristu ümberkorraldamist ja energiatõhusamaks muutmist, mis aitab KOVdel kokku hoida püsikulusid. Tulenevalt ülebroneeringust suurendatakse väljundnäitaja VVV28 „Omavalitsuste investeeringute maht“ sihttaset 23 700 000-lt 26 800 000-le.

3.2.27 Poliitikaeesmärk “Õiglane üleminek” meetme 21.6.1.12, mille rakendusasutus on SOM väljundnäitaja VVV30 „Osaluskordade arv“ sihttaseme tõstmine 600-lt 2500-le seoses tegevuste muutmisega kaasnevate koolitusi läbinud inimeste arvu suurenemisega.

3.2.28 Poliitikaeesmärk “Õiglane üleminek” meetme 21.6.1.16, mille rakendusasutus on KLIM väljundnäitajate ja tulemusnäitajate sihttasemete korrigeerimine. Väljundnäitaja RCO18 “Suurema energiatõhususega eluruumid” sihttaset vähendatakse 400-lt 250-le. Tulemusnäitaja RCR29 “Hinnangulised kasvuhoonegaaside heitkogused“ lähtetaset vähendatakse 1300-lt 530-le ja sihttaset vähendatakse 1000-lt 430-le. Tulemusnäitaja RCR26 “Primaarenergia aastane tarbimine (sellest: elamud, üldkasutatavad hooned, ettevõtted, muu)” lähtetaset vähendatakse 6000-lt 3150-le ja sihttaset vähendatakse 3600-lt 2650-le. Muudatused on vajalikud, et viia näitajate alg- ja sihttasemete väärtused kooskõlla rakenduskava 5. muudatusega heaks kiidetud FNLC-skeemiga, milles on kokku lepitud vähemalt 9 kortermaja rahastamine, mis on vähem, kui enne skeemi heakskiitmist prognoositi.

3.2.29 Poliitikaeesmärgi „Õiglane üleminek“ meetme 21.6.1.6, mille rakendusasutus on MKM, eelarvet vähendatakse kokku 1 754 859 euro võrra, kuna kavandatud tegevust „Mikrokvalifikatsiooni omandamise toetus“ ei viida ellu toetuse tingimustele vastavate õppekavade puudumise tõttu. Muudatuse mõju sihtrühmale on piiratud, sest toetuse saajate ring hõlmab põlevkivisektori töötajaid ja sektorist lahkunud töötuid, kellel on võimalik oma oskusi täiendada ka teiste Eesti Töötukassa pakutavate oskuste arendamise teenuste, sealhulgas tööturukoolituse ja tasemeõppes osalemise toetuse kaudu. Vabanenud vahendid suunatakse poliitikaeesmärgi „Õiglane üleminek“ meetmesse 21.6.1.5 „VKEde investeeringutoetus“. Eelarve muudatuse mõjul muudetakse näitajate sihttasemeid. Tulemusnäitaja PSR43 “Peale teenuse saamist tööhõives olev tööealine elanikkond” sihttaseme langetamine 845-lt 272-le. Väljundnäitaja PSO43 “Osaluskordade arv” sihttaseme langetamine 1064-lt 354-le. Kuna väljundnäitaja PSO43 on seotud rakendusasutuse HTM meetmega 21.6.1.7, siis uus väljundnäitaja PSO43 sihttase 2029. a on 13 854.

3.2.30 Poliitikaeesmärgi „Õiglane üleminek“ meetmete 21.6.1.1 ja 21.6.1.5, mille rakendusasutus on MKM, ülebroneeringu jaotuse muutmine vastavalt vahendite tegelikule kasutusele ning uue ülebroneeringu lisamine. Meetme 21.6.1.5 „VKEde investeeringutoetus“, mille rakendusasutus on MKM, eelarvet suurendatakse uue ülebroneeringu arvelt 8 245 141 euro võrra. Meetmesse lisatakse ka varasem ülebroneeringu maht meetmest 21.6.1.1 summas 15 000 000 eurot. Ülebroneering koos meetmest 21.6.1.6 siirdatud vahenditega võimaldab meetmes teha rahastamisotsuseid täiendavalt kuni 10 000 000 euro ulatuses. Muudetakse ka näitajate sihttasemeid. Tulemusnäitaja RCR03 "Toote- või protsessiinnovatsiooni kasutusele võtvad VKEd" sihttaseme suurendamine 30-lt 65-le seoses täpsustunud prognoosiga ja eelarve suurendamisega meetme 21.6.1.6 arvelt. Väljundnäitaja RCO01 „Toetatavad ettevõtjad (nende hulgas: mikro-, väikesed, keskmise suurusega ja suured“ sihttaseme tõstmine 50-lt 60-le ja väljundnäitaja RCO02 „Toetustega toetatavad ettevõtjad“ sihttaseme tõstmine 50-lt 60-le. Lisaks vähendatakse meetme 21.6.1.1 tulemusnäitaja RCR02 „Erasektori investeeringud, mis täiendavad avaliku sektori toetust“ sihttaset 325 000 00-lt 200 000 000-le, naastes osaliselt algse konservatiivsema prognoosi juurde. Sihttaseme korrigeerimise vajadus tuleneb näitaja arvestusmetoodika täpsustamisest. Senise 325 miljoni euro suuruse sihttaseme määramisel eeldati, et näitaja täitmisse saab

arvestada nii abikõlblikke kui ka mitteabikõlblikke kulusid. Meetme rakendamisel on selgunud, et mitteabikõlblike kulude tegemist ei ole rakendusüksusel võimalik nõuetekohaselt kontrollida ja seetõttu ei saa neid näitaja saavutustasemesse arvestada. Uus sihttase hõlmab üksnes kontrollitavaid abikõlblikke kulusid ning on viidud kooskõlla näitaja ajakohastatud arvestusmetoodika ja prognoositava tegeliku saavutustasemega.

3.2.31 Poliitikaeesmärgi „Õiglane üleminek“ meetme 21.6.1.12 „Ühiskondlikku muutust toetavate sotsiaal- ja terviseteenuste arendamine“, mille rakendusasutus on SOM, eelarve vähendamine seoses finantskorrektsiooniga 6461,73 euro võrra (4324,21 eurot EL ja 1938,52 eurot RKF) ning meetme 21.6.1.9 „Põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonna-probleemide lahendamine ja tervisekahjude vähendamine“, mille rakendusasutus on SOM, eelarve suurendamine selle arvelt 6461,73 euro võrra (4324,21 eurot EL ja 1938,52 eurot RKF).

3.2.32 Tehnilise abi jaotusvõtme ning meetmete 21.7.1.2 ja 21.7.1.3 EL toetuste eelarvete muutmine. Kuna toimub toiduabi meetme suurendamine, siis sellega seoses liigub toiduabi tehniline abi kaasa meetmele 21.7.1.3 ning samas mahus väheneb ülejäänud meetmete tehniline abi.

1. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu ja Eesti õigusele

Meetmete nimekiri on koostatud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid, ning perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadusega (RT I, 30.06.2023, 56).

2. Eelnõu mõju

Eelnõuga kinnitatavates dokumentides kehtestatakse EL ühtekuuluvuspoliitika fondide (Euroopa Sotsiaalfond+, Euroopa Regionaalarengu Fond, Ühtekuuluvusfond ja Õiglase Ülemineku Fond) kasutamise täpsem siseriiklik jaotus, toetatavad tegevused, vastutused ja oodatavad tulemused. Meetmete nimekirjas sätestatud toetusmahu jaotus toetatavate tegevuste ning fondide vahel on aluseks vahendite kavandamisele riigi eelarvestrateegias ning riigieelarves.

Perioodi 2021–2027 rakendamine on jõudnud etappi, kus 2026. aasta oktoobri lõpu seisuga oli ELi toetuse eelarvest kohustustega kaetud 90% ehk 3,03 miljardit eurot ning toetuse saajatele välja makstud 36% ehk 1,23 miljardit eurot. Senise rakendamise põhjal on näha, et väljamaksed edenevad kavandatust aeglasemalt ning 2026. aasta lõpuks seatud väljamaksete eesmärgi saavutamine ei ole enam tõenäoline (2026. aasta lõpuks seadis valitsus eesmärgiks välja maksta 43%).

Eelnõuga kavandatud ülebroneeringud aitavad vähendada riski, et Eestile perioodiks 2021–2027 eraldatud ELi toetus jääb osaliselt kasutamata. Rakendusperioodi lõpu lähenedes väheneb aeg vabaneva raha uuesti kasutusele võtmiseks. Raha võib üle jääda nt, kui projektide tegelikud kulud on kavandatust väiksemad, projektid katkestatakse või toetust vähendatakse (nt finantskorrektsioonide tõttu). Kui ülejäävat raha ei ole võimalik õigeaegselt teiste tegevuste rahastamiseks kasutada, tekib risk, et osa Eestile eraldatud ELi toetusest jääb kasutamata. Ülebroneering võimaldab võtta toetuse andmise kohustusi rakenduskava eelarves ette nähtud ELi toetuse mahust suuremas ulatuses ning kasutada rakendamise käigus tekkivaid jääke rakendamisvalmis tegevuste rahastamiseks, aidates seeläbi kaasa Eestile eraldatud ELi toetuse täielikule kasutamisele.

3. Eelnõust tulenevad kulutused ja eeldatavad tulud

Ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava raames antav EL poolne toetusmaht on kokku 3,369 miljardit eurot. Sellele lisandub Eesti riigi osalus (riiklik kaasfinantseering + omafinantseering). Varem on meetmete nimekirja muutmise protsessis kinnitatud ülebroneering 30 610 000 eurot. Käesolevas meetmete nimekirja muudatuses on esitatud ettepanek vähendada antud ülebroneeringut 28 980 000 euroni ja võtta kasutusele täiendav ülebroneering 23 350 141 eurot. Ülebroneeringud on kavandatud katta rakendamise käigus tekkivatest jääkidest.

Eesti-poolne nõutav minimaalne kaasrahastamismaht EL fondide kasutamiseks kaetakse vastavalt rahastamiskavale riigieelarvest ja/või toetuse saajate (kohalikud omavalitsused, erasektor, mittetulundussektor) omapanusest. Vahendid riigieelarveliseks kaasrahastamiseks kavandatakse riigi eelarvestrateegias ning nähakse ette konkreetse aasta riigieelarves vastutava ministeeriumi või Riigikantselei eelarves.

4. Eelnõu jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu edastatakse kooskõlastamiseks Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Kaitseministeeriumile ja Kultuuriministeeriumile.